

ФУНКЦЫЯ НАВАННЕ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ў СУЧАСНАЙ ІНТЭРНЭТ-КАМУНІКАЦЫІ І МЕМ-КУЛЬТУРЫ

Антанюк У.К., Шарубаў К.А.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албут А.А. – старшы выкладчык

У дадзеным даследаванні разглядаецца роля лічбавай камунікацыі і інтэрнэт-гумару ў развіцці сучаснай беларускай мовы. Прааналізаваны працэсы стварэння неалагізмаў і адаптацыі слэнгу. Асаблівая ўвага надаецца мем-культуры як сэнсаваму ядру сеткавага ўзаемадзеяння. Даследуецца трансфармацыя беларускамоўных мемаў ад простых бытавых жартаў да складанай іроніі і адукацыйнага кантэнту на папулярных платформах (TikTok, VKontakte, Instagram, YouTube). Паказана, як дзейнасць блогераў і інтэрнэт-суполак спрыяе папулярнасці мовы сярод моладзі, робячы яе дынамічнай і актуальнай.

У ХХІ ст. інтэрнэт-прастора стала не проста сродкам перадачы інфармацыі, але і паўнаважным асяроддзем для развіцця мовы. Для беларускай мовы лічбавая камунікацыя адыгрывае асаблівую ролю: яна дазваляе значна пашырыць сферу ўжывання мовы, робячы яе натуральным інструментам штодзённых, нефармальных зносін. Важнай з'явай у лічбавай прасторы працэсу з'яўлення інтэрнэт-гумар, які дапамагае мове адаптавацца да сучасных рэалій, стаць больш блізкай сучаснаму карыстальніку.

Сучасны беларускамоўны інтэрнэт-дыкурс характарызуецца высокай ступенню крэатыўнасці. Карыстальнікі актыўна ствараюць неалагізмы, адаптуюць міжнародны слэнг пад фанетыку беларускай мовы (напрыклад: *падабайка*, *крынж(дж)*, *вайб*). Адбываецца паступовая лібералізацыя літаратурнай нормы: мова становіцца больш гнуткай, дапускаецца свядомая гульня са словамі, выкарыстанне дыялектызмаў і гутарковых форм для стварэння камічнага эфекту або падкрэслівання эмацыйнасці паведамлення.

Мемы з'яўляюцца сэнсавым ядром сучаснай сеткавай камунікацыі. Беларускамоўная мем-культура прайшла шлях ад простых формаў да складаных інтэлектуальных канструкцый. Першапачаткова беларускія мем-грунтаваліся на этнаграфічных асаблівасцях і побытавым гумары. Галоўнымі тэмамі былі традыцыйныя сімвалы: кулінарыя (бульба, дранікі), вясковы побыт, асаблівасці нацыянальнага характару. Гэта былі прамыя, добрыя жарты, якія падкрэслівалі лакальны каларыт.

З развіццём сегмента адбыўся зрух у бок інтэлектуальнага і асветніцкага гумару. Стваральнікі мемаў пачалі выкарыстоўваць вобразы выбітных дзеячаў (Францыска Скарыны, Максіма Багдановіча, Якуба Коласа) і падзеі часоў ВКЛ. Гэта дазваляе іранічна пераасэнсоўваць гісторыю, робячы яе часткай актуальнай поп-культуры. Сучасныя мем-аўтары часта будуць на прынцыпах построніі, дзе мяжа паміж сур'ёзным і жартаўлівым размываецца. Вельмі папулярнымі сталі «лінгвістычныя мем-аўтары», якія іранічна абыгрываюць: складанасці перакладу і «ілжывых сяброў перакладчыка» (напрыклад, *дыван* – ковер, а не диван), мілагучнасць і рэдкія беларускія словы, абсурдныя сітуацыі, апісаныя на літаратурнай мове ці «трасяньцы».

Беларускамоўны мемны кантэнт сёння генеруецца пераважна моладдзю і размеркаваны па розных сацыяльных сетках. Кожная з платформаў мае сваю спецыфіку, але найбольшую папулярнасць набываюць старонкі з адукацыйным і літаратурным гумарам (прынцып *edutainment*), дзе класіка перасякаецца з сучаснасцю і інтэрнэт-трэндамі. Разгледзім прыклады папулярных сярод карыстальнікаў такіх рэсурсаў.

TikTok: вірусны кантэнт і папулярныя прыз асобу. Гэта платформа стала галоўным рухавіком для кароткіх гумарыстычных і лайфстайл-відэа, дзе мова прасоўваецца праз харызму аўтараў. Блог Ільі Шынкарэнка – адзін з самых яркіх прыкладаў і сапраўдны феномен сучаснага беларускамоўнага TikTok. Аўтар здымае пацешныя ліпсікі, іранічныя замалёўкі, а таксама праводзіць гумарыстычныя інтэрактывы на вуліцах (напрыклад, просіць мінакоў перакласці словы на беларускую мову за ўзнагароду). Яго кантэнт стварае максімальна пазітыўны і модны вобраз роднай мовы сярод падлеткаў і моладзі. Лайфстайл-тытокеры – маладыя аўтары, якія здымаюць штодзённыя влогі, свядома выкарыстоўваючы беларускую мову, экспрэсіўную трасяню і лакальныя інтэрнэт-жарты для надання сваім відэа ўнікальнага «вайбу».

Vkontakte (VK): база для літаратурнага і гістарычнага гумару. Гістарычна самая моцная база для нефармальнага кантэнту і доўгіх коміксаў. «Белліт і мем-аўтары» – адзін з самых яркіх папулярных праектаў, які даказвае, што школьная праграма можа быць цікавай. Тут сюжэты твораў Караткевіча, Коласа і Купалы перакладаюцца на мову сучасных інтэрнэт-трэндаў, што дапамагае лепш запамінаць матэрыял. «Гісторыя Беларусі ў мемах» – папулярны фармат суполак, дзе гістарычныя факты падаюцца праз сучасныя інтэрнэт-шаблоны. Суполкі філалагічных факультэтаў і літаратурных гурткоў – лакальныя, але актыўныя старонкі са спецыфічным філалагічным гумарам.

Instagram: візуальная эстэтыка і інтэлектуальны гумар. На гэтай пляцоўцы гумар шчыльна спалучаецца з адукацыяй і візуалам. @homa_bellit – выдатны прыклад папулярнага літаратурнага Instagram. Складаныя тэмы і сюжэты класічных твораў тлумачацца праз мілыя і зразумелыя моладзі візуальныя вобразы, што максімальна зніжае акадэмічны пафас. Камерцыйныя праекты і кнігарні актыўна выкарыстоўваюць фармат «карuselі» для публікацыі ілюстраваных жартаў і вясёлых карткаў з рэдкімі словамі. Беларускамоўны bookstagram – супольнасць маладых літаратурных аглядальнікаў, якія часта здымаюць смешныя відэа пра «боль» кнігалюбаў, абгульваючы сюжэты айчыннай класікі.

YouTube: відэаэсэ і эра Shorts. Відэахостынг стаў важнай пляцоўкай для больш аб'ёмнага інтэлектуальнага гумару і асветніцкага кантэнту ад гісторыкаў і філалагаў.

Telegram і феномен стыкерпакаў: хуткі гумар і мікра-камунікацыя. «Мемы па-беларуску» – буйны агрэгатар з побытавым кантэнтам. Культура беларускамоўных стыкераў – асобная з'ява і паўнаватарскі заменнік традыцыйных мемаў. Стыкеры дазваляюць весці дыялог візуальнымі вобразамі. Гэта робіць беларускую мову неад'ёмнай часткай штодзённай перапіскі.

Функцыянаванне беларускай мовы ў мем-культуры з'яўляецца паказчыкам яе жыццяздольнасці і высокага адаптыўнага патэнцыялу. Мем-аўтары сталі эфектыўным спосабам інтэграцыі нацыянальнага кантэсту ў глабальную інтэрнэт-прасторыю. Пераход ад простых бытавых жартаў да складанай іроніі сведчыць пра інтэлектуальны рост аўдыторыі і здольнасць мовы абслугоўваць самыя сучасныя формы камунікацыі. Інтэрнэт-гумар робіць беларускую мову моднай, жывой і максімальна блізкай да штодзённага жыцця чалавека лічбавай эпохі.